

Rok 23. Przedpłata w Poznaniu: Kwartalnie 1,30 mk., z odnosz. do domu 1,65 mk., miesięcz. 60 f., z odnoszeniem 50 f. WIELKOPOLANIN wychodzi codziennie. REDAKCYA: ul. Dolna Wałowa nr. 1, I p. **Poznań, niedziela 21 maja 1905.** Telefon Ekspedycyi: 1013. Telefon Redakcyi: 1142. Przedpłata na pocztach: Kwartalnie 1,30 mk., z odnoszeniem do domu 1,62 mk. INSERATY od wiersza drobn. 25 f. RĘKOPISOW nie zwraca EKSPEDYCYA ulica Wodna nr. 15. **Nr. 116.**

Przedpłata na czerwiec.

»Wielkopolanin« kosztuje na wszystkich pocztach w Niemczech

40 fen.

W Poznaniu zapisywać można »Wielkopolanina« w Ekspedycyi, przy ulicy Wodnej nr. 15 i w ajencyach za 40 fen.

»Wielkopolanin« zapisany jest w cenniku pocztowym w wykazie głównym (Zeitungs-Preisliste 2 Abth. U. Poln. Seite 491. W Austryi Oestr. Ztg. Preis-Verz. 312.

»Wielkopolanin« dołącza dla swych abonentów bezpłatny dodatek świąteczny z rysunami pod tyt.: **„Ognisko domowe"**, **„Pasieczника"** i **„Obronę prawną."**

»Wielkopolanin« ma obecnie największą z wszystkich pism polskich liczbę abonentów; umieszczane w nim ogłoszenia znajdują jak największe rozprzestrzenienie.

Koncesye dla polaków w kraju przywiślańskim.

Pod powyższym hakatystycznym tytułem, by tylko pominąć wyrazy Królestwo polskie, podaje »Tageblatt« poznański wiadomość o przygnębiającem nań wrażeniu spowodowanem manifestem cara Mikołaja II.

Podając o nim wzmiankę, na samym wstępie pisze, że wprzód należy odczekać wykonania tego manifestu w praktyce — (t. j. czy wpływy pruskie nie zdołają znów przekrzywić i osłabić tego, co w manifeście zawarte.)

Pisze dalej: Manifest ów łagodzący zatarg rosyjsko-polski ogłoszonym został w tym właśnie czasie: »kiedy wielka część po polsku mówiących mieszkańców Rosyi urządziła powstanie przeciwko rządowi rosyjskiemu.«

Pisma polskie w Prusach, które niedawno zjadliwemi były na rząd petersburski, teraz zmieniły ton i w słowach najwyszukańszych go chwalą — (kłamstwo! uw. red.) Opuszczamy te chwalby, bo niezadługo inne znów będą zawroty.

Na stosunek niemców do polaków u nas te fakta nie mogą jednakże mieć wpływu, bo u nas chodzi o dobro państwa niemieckiego, a wschodnie prowincye Prus są nietykalną częścią państwa pruskiego, tak pisze Tageblatt.

Rozbierając w części złagodnienia manifestu carskiego, chwali »Pos. Tageblatt« rząd pruski, jakim on to był względnym i sprawiedliwym w obec tutejszych polaków, kiedy takich złagodnień w zaborze rosyjskim było potrzeba. — Dalej głosi, że polacy te uwzględnienia ze strony rządu rosyjskiego wywołane koniecznością, skutkiem klęsk wojennych, uważają tylko za początek, bo później nastąpić musi niepodległość narodowa. Ważnym jednakże krokiem rządu rosyjskiego jest ten, że uznaje narodowość litwinów jako równorzędną z polakami, aby polaków zawsze trzymać w szachu — chociaż polacy wszelkich sił dokładać będą, aby litwinów sobie zjednać.

Wszystkie te zachcianki polaków chociażby nawet rusinów, których teraz tak gnębią (?) sobie zjednali — nie zdołają osłabić dążności rządu pruskego, do zaprzestania taktyki raz stanowczo przezeń zaprowadzonej i t. d.

Ktokolwiek umie czytać pomiędzy wierszami, ten z treści tego artykułu doczytać się może, jakie przygnębiające wrażenie ukaz carski wywarł na naszych hakatystach, bo wykazuje im, że pomimo wszelkich od góry i od dołu podejmowanych intryg, oszczerstw, przekupstw, tajnych podbechtywań myśl zespolenia słowiańskiego coraz silniej przebija ciemną powłokę dzielenia i gnębienia ludów z osobna, ku wiecznej zgryzocie tych, którzy pragną tego, — chociaż prócz Boga, nikogo się nie obawiają. —

Ewangelicy polacy

nie chcą gezmanizacyi w kościele! Dowiadujemy się o tem z listu, jaki otrzymała redakcya »Gońca Wielkopolskiego«. List ten podajemy:

Odolanow, 15 maja.

W powiecie naszym odolanowskim dużo mamy pelskich ewangelików, którzy słowa po niemiecku nie mówią ani nie rozumieją, nawet najmłodsza generacya. Wskutek tego władza duchowna ewangelicka starała się dotychczas urządzać duszpasterstwa parafii polsko-ewangelickiej i obsadzać pastorami również po polsku mówiącymi, którzy z wielką gorliwością kazania i mowy na pogrzebach poczciwemu temu polskiemu ludowi wygłaszali.

Jak wiadomo, nabożeństwa ewangelickie ogłasza się dotąd w pismach publicznych i to u nas w »Orędowniku powiatowym«. Ogłoszenie to zwykle brzmiało »9 Uhr Vorm. deutscher Gottesdienst, $10^1/_2$ Uhr polnischer Gottesdienst.«

Te ogłoszenia można było czytać co sobotę do do ostatniego tygodnia. Od razu jakby panom pastorom język się zmienił, ogłosili z ambony, że teraz polskie kazania odbywać się nie będą, tak samo i w »Kreisblacie« już »polnischer Gottesdienst« nie drukują.

Lecz cóż się stało?

Oto wszyscy polscy ewangelicy około 2000 stanowczo zastrejkowali!

Na wczorajsze nabożeństwo niemieckie nie przybyli. Stale też postanowili do zboru nie uczęszczać, dopóki pastorzy zboru do celów germanizacyjnych używać nie przestaną.

Nawet na pogrzebach mów wszelkich w języku niemieckim wprost sobie wypraszają.

O pawtórzenie niniejszej korespondencyi uprasza się wszystkie gazety polskie. Polak ewangelik.

Jubileusz hr. Gołuchowskiego.

Czternasty z rzędu w przeciągu stu lat minister spraw zewnętrznych w Austryi, a pierwszy na tem stanowisku polak, obchodzi jubileusz dziesięcioletniej działalności. Godność swoją trudną, a wobec powikłanych stosunków wewnętrznych szczególnie ważną i wymagającą wielkiej roztropności, dzierżył hrabia Gołuchowski umiejętnie i z powodzeniem, strzegąc pilnie interesów monarchii w jej mocarstwowym charakterze. Działalność Gołuchowskiego przypada na czas, kiedy w stosunkach europejskich zaczęły się mnożyć kwestye sporne, grożące ustawicznemi powikłaniami i niebezpieczeństwem zbrojnych konfliktów. Dość wspomnieć kwestyą bałkańską z jej niesłychanie skomplikowaną siecią krzyżujących się interesów, ambicyi i dążności, wykluczających prawie porozumienie i wspólną akcyą interesowanych. Hr. Gołuchowski umiał przebrnąć przez trudności, umiejętnem wyzyskaniem danych stosunków, zręcznem uprzedzaniem wypadków umiał zapobiegać ewentualnościom, mogącym na szwank narazić interesa monarchii.

Dziesięć lat jego ministrowania, to okres pracy w łonie rozpadającego się trójprzymierza, zasady dotychczasowej zewnętrznej polityki austryackiej, przy równoczesnych staraniach o utrzymanie najlepszych stosunków z innemi państwami. Porozumienie z Rosyą, zaczęte w Petersburgu, o uwieńczone w Mürzsteg, wyjaśnienie stosunku z Włochami, dokonane na zjazdach z Visconti Venostą i Tittonim, to dzieła wielkiej doniosłości dla monarchii i dla europejskiej pokojowej równowagi.

Przyszłość wyświetli kiedyś całą działalność hrabiego Gołuchowskiego i chlubnie stwierdzi słuszne uznania, jakie już teraz po dziesięciu latach pracy, składają mu spółcześni.

Z Górnego Śląska.

O »Komitecie wyborczym« i »Towarzystwie ludowem« pisze »Polak«, organ posła Korfantego:

»Niestety nasze instytucye nic nie robią, a wystarcza im piastowanie urzędów. Dwa lata od wyborów upłynęły, a Komitet wyborczy ani jednej wioski nie zorganizował. Tak on, jak gazety polskie spokojnie się przypatrują centrowcom i socyalistom, jak się wszędzie organizują, tworzą komitety, zakładają związki partyjne itp. Zamiast psuć atrament i papier, gazety polskie powinny zachęcać Komitet wyborczy do pracy organizacyjnej, a Towarzystwo ludowe do pracy kulturnej i społecznej.«

Oby tylko te słowa — zauważa »Katolik« — nie naraziły »Polaka« na zarzut, że podkopuje powagę Komitetu przed narodem. —

Samorząd w Królestwie.

W dniu 23 bm. rozpoczną się narady komisyi w sprawie samorządu ziemskiego w Królestwie. Do komisyi tej zostali powołani: Chłachowski Stanisław, Dubiecki Eustachy, Dzierzbicki Stanisław, Godlewski Mścisław, Grabski Władysław, Jeziorański Józef, hr. Krasiński Adam, hr. Łubieński Stanisław, Ostrowski Józef, ks. Radziwiłł Maciej (junior), Spasowicz Włodzimierz, Suligowski Adolf, hr. Wielopolski Zygmunt, hr. Zamoyski Maurycy.

Obecnie członkom komisyi rozdano kwestyonaryusz, na który mają dać odpowiedź. Kwestyonaryusz, zawierający 16 pytań, dotyczy zakresu spraw, podległych zarządowi gospodarstwa ziemskiego, organizacyi ziemstw, jednostki ziemskiej (posiadającej prawo samoopodatkowania i funkcyi zarządu), grup ludności, mających prawo do przedstawicielstwa w ziemstwie, cenzusu majątkowego, systemu wyborczego itd.

Prócz tych spraw ogólnych, punkt 3 kwestyonaryusza stawia kwestyą języka państwowego (tj. rosyjskiego) w instytucyach ziemskich i »granic dopuszczalności w nich języka polskiego.« Punkt 14 dotyczy »porządku nadzoru państwowego nad działalnością instytucyi ziemskich w zależności od formy ustroju ziemskiego w Królestwie.

Punkt 15 zawiera pytanie, »czy należy w Królestwie Polskiem pozbawić żydów praw do przedstawicielstwa ziemskiego, jak to ma miejsce w guberniach cesarstwa, posiadających ziemstwa.«

Kwestyonaryusz ten będzie przedmiotem obrad specyalnej rady, która ma zająć się zaprowadzeniem instytucyi ziemskich w Królestwie.

Tajny układ Japonii z Chinami.

Ciekawy dokument ogłosił korespondent wojenny gazety »Petersb. Listok«, pan Szachnowski, mianowicie odpis tajnej umowy, zawartej między Chinami i Japonią dnia 14 grudnia 1903 roku. Kopią tę wydostał Szachnowski przy pomocy swego znajomego dostawcy, który przyszedł w jej posiadanie po śmierci kiryńskiego dziań-dziunia, Tschona. — Treść umowy jest następująca:

Japonia i Chiny zawierają umowę na przeciąg 300 lat.

Na podstawie umowy, obie strony obowięzują się działać wspólnie przeciw europejczykom.

Japonia przyrzeka utrzymać na tronie dynastyą mandżurską.

Japonia obowięzuje się wypowiedzieć Rosyi wojnę, wyprzeć ją z granic Mandżuryi i oddać ten kraj z powrotem Chinom.

Chiny nie mają prawa protestować przeciw faktowi przyłączenia Korei do Japonii.

Instruktorowie japońscy wyćwiczą armią chińską w rzemiośle wojennem.

Chiny obowiązują się utrzymywać wojsko w takiej liczbie, ażeby po upływie 12 lat, utworzyła się 6 milionowa armia.

Chiny mają wydawać na sformowanie armii po 3 lany na każdego żołnierza miesięcznie, 36 lan na podoficera i 46 lan na sztabs-oficera.

Po upływie 12 lat Chiny obowięzują się razem z Japonią wypowiedzieć wojnę Rosyi, w którym to celu Japonia wystawia ze swej strony armią, składającą się z 1,200,000 żołnierzy.

Zwyciężywszy Rosyą, Japonia zatrzymuje w swem posiadaniu cały kraj Nadamurski, oraz Kamczatkę.

Celem Chin i Japonii jest zawojowanie całej Syberyi wschodniej na korzyść Chin. Państwa sprzymierzone zbudują dwie linie kolejowe, jedną z Pekinu do Kiachty, drugą z Tientsinu do Chajlanu przez stepy mongolskie.

Wydatki na wojnę rozdzielają się w stosunku 30 proc. na Japonią i 70 proc. na Chiny.«

Umowa wylicza w dalszym ciągu źródła pieniężne na koszta wojny, jako to: dochód z opjum, mogący dać 540 milionów lan, z chaszyszu 320 milionów, z eksploatacyi lasów w prowincyi giryńskiej i okręgu konganlińskiego. Umowa nabiera mocy po wypełnieniu przez Japonią zobowiązań, przyrzeczonych Chinom po zwycięzkiem ukończeniu »pierwszej« wojny z Rosyą.

O ile umowa taka na prawdę istnieje, trudno zbadać. Za prawdopodobieństwem przemawia ta okoliczność, że ów układ miał być zawarty w grudniu roku 1903, tj. w tym czasie, gdy Japonia wiedziała już stanowczo, że wkrótce rozpocznie wojnę z Rosyą, istnienie jego zdaje się także potwierdza różnica w zachowaniu się urzędników chińskich w obec rosyan i japończyków w Mongolii, oraz znany rozkaz cesarzowej chińskiej, aby wszelkiemi siłami popierać zaludnienie Syberyi wschodniej przez Chińczyków. »Petersb. Listok« ręczy za wiarogodność tej umowy, mającej dla przyszłości może nawet wprost nieobliczalne w następstwach znaczenie.

Trzeci Sejmik zachodnio-pruski

odbył się w środę w Pelplinie. Zagaił go pan Julian Sas Jaworski. Przewodniczącym wybrano posła prof. Schroedera, zastępcą X. prob. Batkego z Radomna, sekretarzem X. prob. Wiśnickiego z Kościelnej Jani. P. Stanisław Sikorski z Wielkich Chełmów wygłosił wyczerpujący referat o Spółkach a zakończył szeregiem praktycznych wskazówek, jak należy Spółki prowadzić. Koreferent X. dziekan dr. Wolszlegier z Pieniążkowa zachęcał do zakładania Spółek, dopóki jeszcze wolno je zakładać. W sprawie tej wywiązała się ożywiona rozprawa; zabierali głos X. prob. Batke, p. Sas Jaworski, p. Półczyński z Wysoki, p. Bona z Czerska, pan Górski z Mirotek, p. W. Marchlewski z Grudziądza, X. Cyra z Drzycimia i p. Parkowski. Referat o Towarz ludowych wygłosił X. wikary Czaplewski z Pieniążkowa, wyrażając ubolewanie, że na 220 parafii w Prusach Zachodnich, jest tylko 59 Towarzystw ludowych. Że ich tak mało, obwiniał duchowieństwo i inteligencyą, która okazuje niechęć do pracy społecznej. Mówca apelował przeto do księży i inteligencyi, aby zbudzili się z uśpienia. W sprawie tej przemawiali: X. prob. Wilkans, pp. Jeżewski, Chrościelewski, Rogala, Bieliński, Czyżewski i Grucza. Wniosek p. Jaworskiego, aby Sejmiki odbywały się w zimie, odrzucono. Następny Sejmik odbędzie się latem przyszłego roku, ale nie w Pelplinie, lecz w Grudziądzu. Do komitetu sejmowego wybrani zostali pp.: Czyżewski, Jaworski, dr. Kubacz, Wiktor Marchlewski, dr. Pellowski, X. Wolszlegier, Wojnowski i Znaniecki.

* **Wiec w Złokomorowie** (Senftenburgu) na Łużycach nie odbędzie się. Komitet polityczny na Berlin i Brandenburgią pragnął go urządzić w najbliższą niedzielę i polecił rodakom tamtejszym wystarać się o salę. Niestety, właściciele sal nie chcą ich użyczyć, zastawiając się tem, że policya wywiera na nich nacisk, by na żadne polskie wiece sal swoich nie dawali.

Odezwa.

Gdy w długim szeregu rozporządzeń, wymierzonych ku zagładzie naszej, zjawił się niespodzianie zakaz, — wzbraniający kapelom wojskowym grania w Towarzystwach naszych, a nawet drukowania na koncertach neutralnych programów polskich, liczne ze wszech stron podniosły się głosy, nawołujące do utworzenia własnej orkiestry, która, mając siedzibę w stolicy Wielkopolski, mogłaby także służyć wedle miary obywatelstwu całego Księstwa.

Tak więc wspomniany zakaz, bezstronnej dotąd dla nas władzy wojskowej, stał się pobudką do ukonstytuowania orkiestry polskiej.

W tym celu zebrało się grono mężów dobrej woli, którzy urzeczywistnili myśl ogółu, a zawiązawszy się w Towastwo Muzyczne, zorganizowali orkiestrę i dalsze jej prowadzenie pod swoją wzięli opiekę.

Przez dwa lata doznawała orkiestra nasza żywego poparcia i świetnie prosperowała; ostatni rok przecież bynajmniej nie dopisał. Stygnący u nas zapał ogółu i brak poświęcenia się jednostek wprawił Towarzystwo nasze w krytyczne położenie, z którego podźwignąć je należy. Prócz tego wytknęliśmy sobie jako zadanie wznieść poziom artystyczny orkiestry i zapoczątkować w tym kierunku energiczną działalność.

Z celami temi wzrasta przecież równomiernie potrzeba materyalnych środków. Dla tego zwracamy się do wszystkich dobrze myślących i muzykę miłujących obywateli z gorącą prośbą o skuteczne poparcie. Przedewszystkiem prosimy o liczniejsze niż dotąd zapisywanie się do Towarzystwa naszego, lub jeśli to niemożliwem, o zasilanie kasy naszej dobrowolnym datkiem.

Składka roczna wynosi dla pojedyńczych osób 3 mk., dla rodzin 5 mk. dożywotnia 50 mk.

W zamian tego mają członkowie na wszystkie koncerta Towarzystwa Muzycznego ceny do połowe zniżone.

Poznań, dnia 20 maja 1905 r.

Zarząd Towarzystwa Muzycznego:
Prof. dr. Drygas, prezes. Dr. A. Karwowski, sekretarz.
Dr. Pernaczyński, skarbnik.
Bronisław Ruczyński i dr. M. Szulc, zastępcy prezesa.
Ludwik Broekere. Radzca dr. Chłapowski. X. szambelan Kłos. Kruszyński. Nachowski. Napoleon Rutkowski.
Dyrektor M. Więckowski.

Wiadomości polityczne.

Niemcy. Międzynarodowy kongres ekonomiczny obraduje obecnie w Berlinie.

— Sejm pruski obradował wczoraj w dalszym ciągu w drugiem czytaniu, nad projektem ustawy, dotyczącej stosunków górniczych.

— Onegdaj w parlamencie niemieckim, przy obradach nad projektowanem zwolnieniem sądu rzeszy w Lipsku od zajmowania się rewizyami wyroków cywilnej izby, przemawiał poseł nasz Bernard Chrzanowski. Dotychczas zajmował się sąd rzeszy objektami od 1500 marek, rząd proponował, aby sąd rzeszy rozpatrywał objekta od 3000 marek, komisya zaś proponowała 2500 marek. Przeciw propozycyom rządu i komisyi przemawiał poseł Chrzanowski.

— Cesarz Franciszek Józef ma obdarzyć niemieckiego następcę tronu, w dzień zaślubin, wspaniałym zaprzęgiem koni wielkiej krwi. — Cesarz koreański przesyła drogocenny starokoreański przedmiot ozdobny. — Ojciec św. ofiaruje wielką mozaikę. Upominek ten doręczy przedstawiciel Ojca św. na uroczystościach weselnych, kardynał Kopp.

— Wyższy radzca lekarski, Kirchner, który z polecenia rządu objeżdża Górny Śląsk, oświadczył, że osłabienia epidemii drętwicy karku na teraz spodziewać się nie należy.

— Że nagły wyjazd księcia-biskupa Koppa, na specyalne zawezwanie cesarza Wilhelma, do Metzu miał ważne znaczenie polityczne, to nie ulega wątpliwości. Telegramy rozniosły wprawdzie na razie wiadomość, że powód do tego wyjazdu dało wyłącznie odznaczenie cesarza ze strony Ojca św. orderem grobu Zbawiciela, prasa jednak francuska podejrzliwie przyjęła to uspokojenie i utrzymywała, że obecność biskupów, nietylko samego księcia Koppa, miała na celu objęcie protektoratu nad katolikami Wschodu przez Niemcy. — Półurzędowe pisma niemieckie pospieszyły z zaprzeczeniem, »Berliner Tageblatt«, powołując się na wysoko postawioną osobistość z Propagandy fide twierdził stanowczo, że Watykan jest zdecydowany stanowczo nie ruszać praw Francyi na Wschodzie. Przeciwnie nawet, koła watykańskie dojść miały do przekonania, że więcej niż kiedykolwiek i z większą siłą trzeba uznać protektorat Francyi, ażeby tym sposobem uniknąć pozorów, któreby mogły wywołać represalia i odpowiedzialność zrzucić na Stolicę Apostolską. Na wypadek zerwania konkordatu oczywiście konflikt o sprawę protektoratu wschodniego byłby do przewidzenia, podczas bowiem gdy rząd francuski twierdzi, że protektorat nie wiąże się wcale ze sprawą konkordatu, Watykan wręcz odmiennego jest zdania. W takim wypadku Watykan nie powierzyłby żadnemu mocarstwu protektoratu ogólnego, ale każdemu poszczególnemu państwu przyznałby opiekę nad własnymi poddanymi. Musianoby także wówczas podnieść na nowo sprawę utworzenia nuncyatur w Konstantynopolu i Pekinie, nuncyuszów zaś oddać pod opiekę wszystkich mocarstw. Pomimo takich wyjaśnień, »Lorrain«, pismo wychodzące w Metzu, twierdzi stanowczo, że księciu biskupowi Koppowi polecił cesarz Wilhelm wytknięcie drogi do układów o protektorat.

Wojna japońsko-rosyjska. »Daily Mail« donosi z Tokio: Rosyjskie pozycye wojsk, stojące naprzeciw japończyków, ciągną się na 30 mil i przecinają kraj w miejscowości, odległej na 35 mil na północ od Kajuan. Rosyanie oszańcowują się gorączkowo i posiadają silne naturalne oparcie o wzgórza Tielińskie. Front wojska rosyjskiego wzmocniło 20 tys. wojska, które świeżo przybyło. — Od bitwy pod Mukdenem przybyło ogółem rosyanom posiłków w liczbie 60,000 ludzi. Japończycy naprawili znowu kolej na przestrzeni 40 mil aż do Kajuan.

— »Echo de Paris« donosi z Petersburga: Rożdiestwieński w depeszy do admiralicyi donosi, że jest ciężko chorym. Ma on cierpieć na ogólne porażenie (paraliż). Sądzą, że będzie to wielkim ciosem dla Rosyi, która całą nadzieję pokłada w Rożdiestwieńskim. Admirał Birylew otrzymał polecenie, aby natychmiast wyruszył do Władywostoku i objął tam naczelną komendę nad flotą.

— Według ogłoszonego przez władze japońskie wykazu, w niewoli japońskiej znajduje się obecnie 60,291 żołnierzy rosyjskich, a mianowicie 10 jenerałów, 70 oficerów wyższych, 884 oficerów niższych stopni, 8,558 podoficerów i 50,769 szeregowców.

— »Daily Telegraph« donosi, że wśród wojska rosyjskiego w Charbinie wybuchła dżuma. Z powodu ogromnie wielkiej liczby żołnierzy, bawiących w Charbinie, bardzo łatwem jest rozwleczenie zarazy.

Ziemie Polskie. Następującą charakterystykę urzędników polaków podaje korespondent petersburski »Czasu«: »Urzędników-polaków spotkała niespodzianie pochwała z ust, z których najmniej mogli się tego spodziewać: od jeneralnego kontrolera kontroli państwowej, pana Łobki, znanego z niechęci do polaków. Kontrola państwowa jest jedną z najpoważniejszych instytucyi; przewodniczący jej rangą równy jest ministrom. Były jeneralny kontroler Filipow, człowiek światły, z przekonań słowianofil, chętnie dopuszczał do urzędów polaków; nie którzy z nich doszli do wysokich stanowisk. Rzeczy zmieniły się na niekorzyść polaków od czasu, gdy pozycyę głównego kontrolera objął pan Łobko. Zwolennik starego kursu, w komitecie ministrów należy do skrajnej prawicy; podczas ostatnich obrad gorąco występował przeciwko projektowanym ulgom dla polaków. Charakterystyczne natomiast było wystąpienie ministra komunikacyi księcia Chilkowa, który powiedział: »Uważam za swój obowiązek dać świadectwo, że polacy inżenierowie, z którymi pracuję, zasługują na najwyższe uznanie. Są pracowici, wykształceni, bezwarunkowo uczciwi, poważnie traktują swoje obowiązki. Protegują też ich w cesarstwie,

Królowa złota.

60

Powieść

Pawła A'igremont.

(Ciąg dalszy).

Był nim pan Gervais, jeden z najwybitniejszych szefów policyi paryskiej.

Przybyły wysłuchawszy krótkiego opowiadania komisarza policyi i właściciela domu, udał się do pokoju, w którym popełniona była zbrodnia.

— Gdzie ja widziałem tę kobietę? — rzekł jakby do samego siebie, spojrzawszy na Teresę.

Natężył pamięć, lecz nie mógł sobie przypomnieć. Wzrokiem badawczym, lecz spokojnym powiódł po pokoju.

— Ależ zbrodniarz miał dziwnie małą nogę — odezwał się nagle.

— Z czego pan wnosi? — zapytał komisarz policyi.

Pan Gervais wskazał na niezmiernie lekki odcisk podeszwy na wyfroterowanej posadzce pod oknem. W innych miejscach ślady kroków były zatarte krwią.

Podszedł do komody, przeciągnął pod nią ręką i wyjął dłóto, całe zamazane krwią.

— Mamy już jedno narzędzie — odezwał się — potrzeba nam teraz odszukać młotek.

Rozejrzał się jeszcze uważniej, lecz nic nie zauważył. Wszedł do salonu, zrewidował kominek, lecz również nic nie znalazł. Gdy podniósł się, uwagę jego zwróciło zawieszone pochyło na ścianie lustro. Wsunął za nie rękę i wyjął młotek.

— Nie omyliłem się — rzekł — oto jest!

Nie było wątpliwości, iż narzędziem zbrodniarza był właśnie ten młotek, rękojeść bowiem pokryta była krwią.

W pokojach nie było więcej wskazówek żadnych, w kuchni tylko po rozgrzebaniu popiołu w kominie pan Gervais znalazł wielką pieczęć lakową.

— Czy pani André w tych czasach otrzymała list? — zapytał.

Przywołana odźwierna oświadczyła, że rzeczywiście dnia poprzedniego posłaniec pocztowy przyniósł list rekomendowany i wymieniła nazwisko posłańca.

— Na poczcie łatwo będzie znaleść nazwisko osoby, która wysłała list. A czy nie wiesz pani skąd był wysłany?

— Zdaje mi się — odrzekła — że na kopercie był napis: »England.«

— Aha!... z Anglii... list rekomendowany... to rzecz ważna — pomyślał, a głośno dodał: — Czy nie znaleziono listów męża?

— Nie mieliśmy czasu jeszcze szukać — odrzekł komisarz policyi.

Pan Gervais zabrał się sam do poszukiwań.

Komoda, szafa, w której przechowywała swe suknie, kredens w pokoju stołowym i szafka w przedpokoju nie zawierały w sobie nic ważnego.

Pozostawało biurko, lecz było zamknięte. Sprowadzenie ślusarza zajęło kilka minut zaledwie, mieszkał bowiem w tym samym domu. Ale po otworzeniu biurka, znaleziono je próżnem.

— Dziwna rzecz — zauważył pan Gervais — widocznie ktoś tu zaglądał i zabrał wszystko, pani André bowiem musiała mieć trochę pieniędzy, a jednak nie znajdujemy ich. Ponieważ zamek nienaruszony, więc zabójca musiał otworzyć szuflady kluczem i zabrał pieniądze i papiery.

— To dowodzi — odezwał się komisarz — że zbrodniarz żył w zażyłości z ofiarą i znał jej sprawy i zwyczaje.

— Albo — odparł pan Gervais — że był bardzo domyślnym i zastanawiającym się, a nadto miał wiele zimnej krwi.

Pan Gervais wrócił się do pokoju Teresy, zdjął z wieszadła jej suknią i zrewidował kieszenie.

Portmonetka była pusta.

— No — rzekł — przytomność umysłu zbrodniarza była niepospolitą. Wypróżnił biurko i portmonetkę i położył ją na swe miejsce. Jest to zanadto obmyślane, by kradzież mogła być celem zbrodni. Ktoś chciał w ten sposób upozorować.

— Dla czego?

— Nie był to zbrodniarz pospolity. On myślał o wszystkiem... Wyjął z kieszeni klucze od biurka i zabrał je ze sobą. W biurku niema ani jednego listu, najmniejszego papieru, stwierdzającego osobistość ofiary, gdyż zdaje mi się, że pod nazwiskiem André ukrywała się osoba nazywająca się inaczej. Niema również i listu otrzymanego wczoraj z poczty. Widocznie skradziono go wraz z papierami innemi.

Nagle w szarych oczach pana Gervais błysnął płomień.

— Nie wiesz pan czasem, czy ta pani André kochała swego męża? — zapytał.

— Ubóstwiała go — odrzekł doktór — a on odpłacał jej jeszcze większą miłością. Widziałem to, gdy leczyłem ją i wzruszony byłem jego troskliwością. Co zaś do niej, to pamiętam, że podczas największego nawet paroksyzmu gorączki, usypiała natychmiast, skoro tylko usiadł przy niej i ujął jej dłoń.

Pan Gervais nic nie odrzekł, lecz podszedł do łóżka i wsunął rękę pod poduszkę.

— O tej jednej kryjówce zapomniał zbrodniarz — rzekł, pokazując z tryumfem arkusik papieru zwinięty na czworo.

— To list! — zawołał doktór.

— Tak, i zapewne ostatni z którym biedna kobieta nie chciała rozstawać się ani w dzień ani w nocy.

Ciąg dalszy nastąpi.

aby chociaż w części wynagrodzić tę krzywdę, która im się dzieje w Królestwie.« — Głos zrobił wrażenie; wtedy i pan Łobko przyznał, że i w kontroli państwa nawet na wyższych stanowiskach obecnie jeszcze są polacy którym nie może nie oddać sprawiedliwości i musi przyznać, że również są wyborowymi urzędnikami państwowymi, zdolnymi, pracowitymi i sumiennymi. Niemniej pan Łobko był zdania, iż mimo tych niezaprzeczonych zalet, nie należy urzędników posyłać do Królestwa i Litwy bo zaraz dobieraliby na podwładnych rodaków«.

— Jenerał gubernator Maksymowicz oświadczył deputacyi unitów z gubernii siedleckiej, że zamknięte kościoły katolickie mogą być niezwłocznie otwarte.

— Gubernator warszawski Martynow, jeden z najzaciętszych przedstawicieli dotychczasowego systemu bezwzględnej rusyfikacyi, otrzymał — jak donosi »Czas« — dymisyą bez żadnego odznaczenia i awansu. Martynow wyjechał już do Petersburga.

— Warszawa, 19 maja. Na ulicy Miodowej wybuchła bomba dzisiaj w południe o godzinie 12, w kieszeni pewnego człowieka nieznanego. Człowiek ów oraz dwaj agenci policyjni rozszarpani zostali na kawałki. Wszystkie w pobliżu położone składy i mieszkania są zdemolowane, ten który miał bombę zamierzał urządzić zamach; czekał na Miodowej ulicy na przejazd pewnych wysokich osobistości, jadących na nabożeństwo do katedry.

Francya. Pogłoski, jakoby Delcassé miał niebawem wziąć dymisyą, nie ustają. Prezydent Loubet chce utrzymać Delcasségo, Rouvier stanowczo się temu sprzeciwia. — Na ewentualnego następcę Delcasségo najwięcej ma widoków obecny poseł francuski w Konstantynopolu, Constans. Freycinet odmówił przyjęcia teki.

— »Temps« donosi, że Niemcy zaczynają się starać w Maroku o rozmaite koncesye, jak to uczyniły w Turcyi. — Myśl zwołania koncesyi marokańskiej upadła, ponieważ Hiszpania odmówiła swojej zgody.

Szwajcarya. Obradująca w Bernie konferencya dla obrony robotników, w której uczestniczą delegaci wszystkich państw cywilizowanych oprócz Rosyi, uchwaliła rezolucyą, zabraniającą nocnej roboty kobietom. Kobiety powinny odpoczywać 11 godzin bez przerwy.

Wiadomości z blizka i z daleka.

Poznań, dnia 20-go maja.

Uczmy dzieci czytać i pisać po polsku!

Szanownym Czytelnikom donosimy, że przenieśliśmy redakcyą naszą z Wielkich Garbar nr. 50, I ptr. do domu przy Dolnej Wałowej numer 1 I piętro. Upraszamy zatem listy do redakcyi wysyłać pod wyżej podanym adresem. Drukarnia i Ekspedycya pozostają przy ulicy Wodnej 15.

* **Ponieważ listy** adresowane z rozmaitemi dodatkami dochodzą nas dopiero po 5—8 dniach, gdyż wędrują do biura tłomaczeń, upraszamy o adresowanie następujące: **»Wielkopolanin« Poznań — Posen.** Listy tak adresowane dochodzą nas bez pośrednictwa biura tłomaczeń.

* **Mężczyzna** z wyższem wykształceniem szkolnem poszukuje zajęcia w biurze lub w jakiem fabrycznem przedsiębiorstwie. Zgłoszenia przyjmuje Redakcya Wielkopol., Dolna Wałowa 1 I p.

* **Poznań.** Od Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Poznaniu, ul. Bismarcka 1 I p. Niniejszem podajemy do wiadomości, iż wystawa cyklu »Ojcze nasz« Józefa Męciny-Krzesza w poniedziałek dnia 22 się kończy.

Zarząd.

* **Poznań.** Pod nowy gmach sądu okręgowego rozpoczęto roboty. Nasamprzód zaczęto rozbierać mur przy więzieniu sądowem.

* **Poznań.** Czeladnicy blacharscy urządzili bezrobocie, żądając wyższej zapłaty.

* **Poznań.** Pewien lokator mający zamiar nająć pokój umeblowany zamieścił ogłoszenie w »Posener N. Nachr.« W kilka dni potem ogłoszeniu otrzymał 82 oferty piśmienne. (—) Urząd komisarza obwodowego ogłasza, że wakuje posada woźnego. Znajomość języka polskiego jest konieczną. Kaucyi żąda się 100 marek, które ratami będą z pensyi odciągane. Pensya roczna 750 marek a dojdzie do 900 marek — prócz tego dodatek do mieszkania 180 marek. Zgłoszenia przyjmuje komisarz obwodowy. (Poznań W. 3, przy ul. Głogowskiej).

* **W kręgielniach** dzieci do ustawiania kręgli używać nie wolno. Wyrok ten potwierdził sąd rzeszy niemieckiej w ostatniej instancyi. Na karę skazano nie klub, któremu kręgielnia była wydzierżawioną, tylko właściciela kręgielni.

* **Rosya dla rosyan.** W Petersburgu organizuje się nowe stronnictwo pod nazwą: »Świataja Ruś,« a hasłem ma być: »Rosya dla rosyan!« Narodowi polskiemu oraz innym słowianom stronnictwo to szkodzić nie będzie, — ale da się ono we znaki niemcom. Mają oni wprawdzie w najwyższych sferach rządowych wielkich zwolenników, którzy wszelkiemi sposobami przeszkadzają zbrataniu się ludów słowiańskich — ale ta sprawa mimo tych intryg pójdzie naturalnym torem. a wtedy te dziś rozsiadłe kolonie niemieckie poznikają — lub ich właściciele staną się gorliwymi rosyanami, bo u niemca tam ojczyzna — gdzie dobrze.

* **Grodzisk.** Ponieważ ktoś podał, że ja moją posiadłość w Grodzisku, ale nie przy browarze akcyjnym tylko przy Nowym Rynku nr. 244, temuż browarowi sprzedał za 15 tys. mk., donoszę uprzejmie, iż to nie jest prawdą ponieważ ja nigdy mojej posiadłości nie chciał i nie myślę sprzedać. Proszę zatem o sprostowanie, ponieważ mnie to obchodzi, bo już więcej obywateli mi zarzucało, iż ja moją posiadłość niemcom HKT sprzedałem.

Wincenty Nowacki, mistrz szewski.

* **Pakość.** Uroczystość misyjna odbędzie się od 20 do 28 maja. Dnia 28 przybędzie do Pakości Najprzew. X. biskup Likowski celem udzielenia Sakramentu Bierzmowania.

* **Wytomyśl.** X. proboszcz Styczyński pobłogosławił związek małżeński kupca pana Antoniego Marwega a panną Maryą Styczyńską, siostrą X. proboszcza. Od ołtarza przemówił X. radzca Markwart, poczem rodzice panny młodej przyjmowali gościnnie liczne grono weselników. Podczas uczty odczytano liczne telegramy kościuszkowskie, a na rodaków w Król. Polskiem zebrano 60 marek. — Szczęść Boże młodej parze!

* **Piła.** O pożarze w Nowymdworze dochodzą bliższe szczegóły. Zgorzało 14 gospodarstw a w nich wiele zboża i paszy. Sprzęty z domów zdołano ocalić. Ogień powstał w stodole właściciela Nasta, a w przeciągu pół godziny połowa wsi była w płomieniach. Mniejsi gospodarze i robotnicy najwięcej ucierpieli, gdyż nie byli zabezpieczeni. Twarda i uporna lekkomyślność, bo dziś nawet robotnik powinien się zabezpieczyć. Ponawiamy przytem kilkakrotnie już podawaną uwagę — ażeby właściciele lub dzierżawcy przyjmowali zabezpieczenie dobytku swych robotników do polis, lub postarali się, aby im osobnego udzielano zabezpieczenia. Opłata od takiej asekuracyi za krowę, świnię, drób i sprzęty wiele kosztować nie może, a tę robotnicy chętnie pewnie zapłacą (co im można ze zarobku odciągnąć) wiedząc. że w razie pożaru nie staną się żebrakami.

* **W kopalni** w Chropaczowie na rozkaz prezesa rejencyi wydalono stopniowo 400 robotników polskich. Obecnie wielki tam brak rąk do pracy. Zarząd kopalni wysłał 3 urzędników celem postarania się o robotników. Wobec takich i tym podobnych ukazów nie mają się socyaliści i anarchiści rozszerzać?

* **Kalendarz.** Niedziela, dn. 21 maja rb. Wiktora m. Wschód słońca o 3 godz. minut 59, zachód o godz. 7 min. 55.

Poniedziałek, dnia 22 bm. Keleny kr.

Ruch w Towarzystwach.

* **Baczność robotnicy!** Zebranie filii Robotników Polskiego Związku zawodowego w Poznaniu odbędzie się w niedzielę, dnia 21 maja po południu o godzinie 3 na sali Podominikańskiej. Robotników spedytorskich, składowych, budowlanych, węglarzy, browarowych, woźniców, pracujących przy kanalizacyi upraszamy dla nader ważnych spraw o jak najliczniejsze przybycie. Wszystkich kolegów będących już w filii naszej upraszamy o rozbudzenie ducha w tych wszystkich, którzy sprawy dla każdego robotnika tak ważnej dotąd zaniedbywali. Zarząd.

* **Baczność metalowcy!** W niedzielę dnia 21 bm. odbędzie się zwyczajne zebranie filii metalowców polskiego Związku zawodowego na sali górnej w Domu Katolickim o godzinie 1 w południe. Celem odebrania książek kwitowych uprasza o liczne przybycie

Zarząd.

* **Baczność blachnierze!** Wszystkich członków blachnierzy, którzy należą do filii metalowców polskiego Związku zawodowego, oraz wszystkich, którzy strejkują a w żadnym Związku nie są, zapraszamy do Domu Katolickiego na górną salę w niedzielę o 1 w poł.

Zarząd.

* **Baczność piekarze!** W niedzielę, dnia 21 b. m. o 1 w południe odbędzie się miesięczne zebranie Towarzystwa czeladzi na gospodzie u pana Koszczyńskiego przy placu Wronieckim nr. 6. Ponieważ będą ważne sprawy omawiane z powodu zabawy, prosimy o liczne przybycie. Zarząd.

* **Baczność krawcy!** Zwyczajne zebranie filii krawców polskiego Związku zawodowego odbędzie się w poniedziałek dnie 22 b. m. wiecz. o godz. 8 w lokalu p. Piotrowskiej Stary Rynek 64, I ptr. Zarząd.

* **Kwartalne** walne zebranie Tow. polsko katol. Terminatorów pod wezw. św. Alojzego w Poznaniu odbędzie się w niedzielę, d. 21 bm. o godz. 5 i pół w domu św. Józefa. Na porządku obrad wykład i inne sprawy.

Zarząd.

* **Zebranie** Tow. »Pielgrzym« pod wezw. »Boga Rodzicy« odbędzie się w niedzielę, d. 21 maja rb. po poł. o godz. 6 na sali Dominikańskiej. Zarząd.

* **Na ogólne życzenie** członków urządza filia szewska »P. Z. Z.« w niedzielę dnia 21 maja wycieczkę o godz. 5 rano. Punkt zborny Zielony Ogród. Zarząd.

* **Posiedzenie** komisyi zabawowej Tow. Przem. »Sobieski« w Poznaniu odbędzie się w poniedziałek, dnia 22 bm. wieczorem o godz. 8 i pół w lokalu p. Szuberta, Chwaliszewo 24. Przewodniczący.

* **Zebranie** Towarzystwa Młodych Przemysłowców w Poznaniu odbędzie się w przyszły poniedziałek, dnia 22 b. m. wieczorem punktualnie o godzinie 9 na sali w Domu Katolickim św. Marcin nr. 69. Na porządku obrad: Odczyt p. mecenasa Drwęskiego: »Rozwój miast polskich pod rządem pruskim«.

Zarząd.

* **Szanownych** Patronów lub prezesów Towarzystw Czeladzi oraz Młodzieży polsko-katol. prosimy uprzejmie o łaskawe podanie swych adresów na ręce niżej podpisanego sekretarza, zamieszkałego: Poznań O. 2, Flurstrasse nr. 8.

Zarząd Tow. Młodzieży polsko-katol. pod wezwaniem św. Stanisława Kostki w Poznaniu.

X. Kaźmierski, patron. Kaźmirz Krajna, sekretarz.

* **Poznań-Jerzyce.** Msza św. Katolickiego Tow. Robotników Polskich odbędzie się w niedzielę dnia 21 maja o godz. 6 rano w kościele parafialnym. Po południu zaś o godzinie pół do 2 wymarsz z sztandarem i muzyką do ogrodu Villa Flora (p. Sobierajskiego), gdzie odbędzie się majówka Towarzystwa naszego. Program bardzo urozmaicony. Koncert wykona koło muzyczne z Poznania, na osobnem miejscu grać będą dudy i skrzypce. Członkowie płacą wstępne do ogrodu 25 fen. z familią. Goście 25 fen. od osoby, dzieci niżej lat 14 mają wstęp wolny. Zarząd.

Obrona prawna.

* **Panu** S. P. w K. odpowiadamy. Ponieważ Pan nie pracowałeś w sprzedaży wspólnie z agentem, więc się też Pan procentem dzielić nie możesz.

* **Czytelnikowi** D. B. odpowiadamy. Czy Pan jesteś obowiązany do odstawienia mleka, to zależy od treści zawartego kontraktu, a ponieważ treści kontraktu nie znamy, przeto orzeczenia wydać nie możemy.

* **Panu** J. T. w Pak. odpowiadamy. Jeżeli sąsiad myślał, że używany przez niego grunt pański, jest jego własnością, to nie potrzebuje wcale wynagrodzić Panu używania gruntu.

* **Pani** A. A. odpowiadamy. Skoro Pani nie poręczono za ilość morgów kupnego przez Panią gruntu, to Pani nic z ceny kupna odciągać nie możesz. Agentowi nic już Pani odpłacać nie potrzebujesz.

* **Panu** N. N. z K. odpowiadamy. Do osiedlenia się jako adwokat ludowy nie potrzeba pozwolenia policyjnego, a pośrednictwa w sprzedażach i kupnach trzeba zameldować do zarządu gminnego i policyi.

Wiadomości handlowe

Sprawozdanie giełdowe.

Poznań, dnia 20-go maja 1905 r.

Pożyczka niemiecka 3 i pół proc.	101,40
Pożyczka pruska ukons. 3 i pół proc.	101,40
dto. 3 proc.	90,30
Listy zastawne poznańskie 4 proc.	103,40
dto. 3 i pół proc.	100,—
Listy rentowe poznańskie 3 i pół proc.	99,70
dto. 4 proc.	103,10
Renta włoska 4 proc.	106,30
Austryacka renta złota 4 proc.	101,80
Austryacka renta srebrna 4½ proc.	101,10
Listy zastawne polskie 4 i pół proc.	94,50
Renta węgierska złota 4 proc.	99,80
Banknoty francuskie za 100 fr.	81,25
Banknoty austryackie za 100 hal.	85,20
Banknoty rosyjskie za 100 rs.	216,05

Poznań, dnia 19-go maja 1905 r.

(Urzędowe sprawozdanie targowe komisyi targowej miasta Poznania).

Inne artykuły.		najwyższa mk.	najniższa mk.	przeciętna mk.
Słoma snopkowa	za 100 klg.	3,50	3,—	3,25
Siano	„	8,—	7,50	7,75
Ziemniaki	„	5,50	5,—	5,25
Wołowina od łopatki	za 1 klg.	1,40	1,20	1,30
Wołowina od brzucha	„	1,30	1,20	1,25
Wieprzowina	„	1,60	1,40	1,50
Cielęcina	„	1,60	1,40	1,50
Skopowina	„	1,60	1,40	1,50
Słonina	„	1,60	0,—	1,60
Masło	„	2,40	2,—	2,20
Łój wołowy	„	1,—	0,90	0,95
Jaja	„	2,80	2,60	2,70

Poznań, dnia 19 maja 1905 r.

Urzędowe notowania miejskiej komisyi targowej na targu zbożowym.)

Za 100 kilogramów:

towar piękny	średni	pośl.
Pszenica	17,30	17,—	16,6
Żyto	13,80	13,30	12,70
Jęczmień nowy	14,—	13,10	12,2
Owies	13,90	13,40	12,2

Giełda wrocławska, dnia 18 maja rb

Za 100 kilogramów.

	dobry towar najw. cena mrk.	średni towar najw. cena mrk.	pośl. towar najw. cena mrk.	towar najw. cena mrk.
Pszenica biała	17,10	16,60	16,50	16,10	16,—	15,10
„ żółta	17,—	16,50	16,40	16,—	15,90	15,—
Żyto	14,20	14,—	13,90	13,50	13,40	12,9
Jęczmień	15,—	14,50	14,30	13,80	13,30	12,8
Owies	14,40	14,10	13,80	13,40	13,30	12,8
Groch Wiki.	18,—	17,—	16,—	15,—	14,—	13,—
Groch mały	17,50	17,—	15,80	14,80	14,—	13,5

Bydgoszcz, 18-go maja rb. (Sprawozdanie Izby handlowej). Pszenica 160—170 marek. Żyto wedle gatunku 130—138 marek. — Jęczmień podług gatunku 130—138 marek. Towar dla browaru —00— marek. — Groch na pasze 133—140 marek, do gotowania 150—160 marek. Owies 122—136 marek.

Za wszelkie ogłoszenia i reklamy Redakcya nie bierze żadnej odpowiedzialności.

Fabryka papierosów i tureckich tytoni „WULKAN“

I. F. J. Komendziński w Dreźnie

zwraca Szanownym Amatorom łaskawą uwagę swoje papierosy i tureckie tytonie, które w wszystkich główniejszych odnośnych handlach w do nabycia.

(Nadesłano).

Do dzisiejszego numeru dołączamy dla naszych czytelników prospekt na »Ulmer Münsterbau Geldlotterie«, firmy Müllera & Co. w Lubece, na co zwracamy uwagę.

Na sprzedaż! W ożywionem mieście pow. jest **dom** w najlepszem położeniu, przynoszący przeszło 3000 mk. dzierżawy, w którym z najlepszym skutkiem jest prowadzony wyszynk na sprzedaż. Zgłoszenia przyjmuje ekspedycya Wielkopolanina pod nr. 3294.

2 czeladzi krajowych na stałe zatrudnienie oraz **ucznia** przyjmie **B. Musiał,** mistrz krawiecki, Buk, skład garderoby.

Dziewczynkę 15—16 letnią, do wszystkiego na cały dzień. **Maciejewski,** Wilda, Hahnke ulica 2, II. (3245

Dobrze zaprowadzony **handel kol,** od zaraz do przejęcia. Bliższych wiadomości udzieli **M. Szarszewski,** ulica Półwiejska nr. 16.

Dwa ręczne wózki i waga decymalna za bezcen na sprzedaż. **Trafalski,** ul. Wiktoryi 27.

Potrzebna do Poznania od 1-go lipca t. r. [3297 **dziewczyna wiejska** do wszelkiej domowej roboty. Zgłoszenia: **Ogrodowa ul. 4,** I piętro na lewo pomiędzy 12—1 godziną w południe.

Chrzcielnica i figury św. 3 szatki do lodu w rozmaitej wielkości, **3 maszyny** do szycia, **3 repozytorya** do kolekcyi, interesu, **1 duży dywan 2 wózki dla dzieci, 4 biórka 1 planino, 1 skrzywczce, automat muzyczny** mało używane **meble** bardzo tanio do sprzedania. **Karol Schulz,** Strzelecka 3, p

2 i 3 pokoje kuchnia, korytarz do wynajęcia **Wielka Berlińska 35|37.**

Uczeń potrzebny do naszego handlu bław. **K. M. Siuchniński,** Krotoszyn — Krotoschin.

Moje nowo wybudowane **domy mieszkalne** z ogrodem i w dobrym biegu interes rzeźnicki zamierzam natychm. sprzedać przy wpł. 2—5000 mk. **Herrmann,** Glowno, Fabrikstr. 8

Urzędnik gosp. bezdzietny, którego żona mogła by się zająć kobiecem gospodarstwem ewentl. też kawaler w średnim wieku z skromn. wymaganiami, potrzebny jest na osobny folwark od 1 lipca br. Zgłoszenia piśm. wraz z odpisem świadectw, których się nie zwraca przyjmuje [3176 **Dominium Sowiny** p. Bojanowo.

Polowanie!!! Polowanie na terytoryum wsi **Mierzewa pod Kórnikiem** wydzierżawione zostanie **w sobotę, 27 b. m.** o 3 po południu w mieszkaniu sołtysa w Mierzewie na trzy lata. (321 Warunki podane będą w terminie. Przewodniczący gminy. **Piasecki.**

W Willi w Starołęce 5 minut od dworca są od 1 czerwca **pomieszkania** o 3 pokojach, kuchni, łazienka z wodoc, całkowite przynależytości, jakoteż stajnia do wynajęcia. Bliższych wiadomości udzieli **Jakób Stachowiak,** Starołęka — Louisenhein.

W pierwszą rocznicę śmierci męża i ojca naszego ś. p. **Walentego Borkowskiego** odprawi się

msza żałobna

w wtorek, 23 maja o godzinie $7^3/_4$ w kościele Pana Jezusa.

O czem donoszą krewnym i znajomym

żona z córką.

Korzystna sposobność.

Zakłady fabryczne akcyjnej garbarni w Brzeszowie wraz z całem urządzeniem są pod bardzo korzystnymi warunkami do sprzedania. — Zakłady te położone tuż nad rzeką, nadające się do wszelakiego przemysłu w szczególności techniczno-chemicznego, rozmieszczone są na terenie obejmującym 2000 sążni. Dom mieszkalny osobno, maszyna parowa leżąca, jednocylindrowa, kocioł parowy systemu Dupuis. — W braku oferentów na kupno z wolnej ręki sprzedaż nastąpi drogą sądowego przetargu w dniu 26 czerwca br. Bliższych wyjaśnień w sprawie tej sprzedaży udziela **adwokat Dr. Rudolf Als w Brzeszowie** (Galicya).

Wczesne zamówienie upraszamy na nasze

Grabie konne „Torpedo“

całe z żelaza i stali, z siedzeniem do przestawiania i z zmianą ustawy zębów.

Podwójna dźwignia do podnoszenia za naciśnięciem nogą.

Oski dają się przekładać.

Nazwa grabi i konstrukcya prawnie zastrzeżone.

Bracia Lesser, Poznań.

Wielka

wystawa powozów

w Poznaniu, ulica Wrocławska 15.

W niedzielę, 28 maja

otwieram wielką wystawę powozów, n. p. landauery, kocze, karety, plauwagi, wozy do polowania, wolanty, karyolki, parkowce, węgierki, jednokonki itd. bryczki w najrozmaitszych fasonach, także szory od najskromniejszych do najeleganckiejszych z własnej pracowni.

Wybór bardzo wielki.

Polecając to moje przedsiębiorstwo łaskawym względom Szanownych Rodaków, kreślę się [3278

z wysokim szacunkiem uniżony

A. Dzieciuchowicz i Laube

fabryka powozów w miejscu.

Na czas wystawy ceny zniżone.

Trwać będzie od 28 maja do 8 czerwca.

Iwonicz Zakład zdrojowo-kąpielowy i klimatyczny

(Stacya kolejowa Iwonicz w Galicyi.)

Najsilniejsza Szczawa słono jodowo-bromowa.

Od dawna skuteczność we wszystkich stadyach zołzów (scrofuloza), w chorobach kości, skóry i wogóle we wszystkich chorobach wymagających przyspieszenia odnowy materyi.

Urządzenie Zakładu wzorowe, oświetlenie elektryczne, windy. Na sezon tegoroczny wybudowano dwa domy o 60 pokojach.

Lekarze zakładowi: Docent dr. Antoni Gabryszewski ze Lwowa i dr. Julian Staniszewski z Krakowa, tudzież 6 lekarzy wolno praktykujących.

W sezonie I-szym do 20 czerwca i w III-cim od 20 sierpnia mieszkania znacznie tańsze.

Uwolnienie od taksy na podstawie świadectw ubóstwa udziela się tylko w I i III sezonie.

Zamówienia na mieszkania, wodę mineralną, sól, ług i muł przyjmuje i wszelkich wyjaśnień udziela

Dyrekcya Zakładu zdrojowo-kąpielowego w Iwoniczu.

Kasa oszczędności

Banku Rolniczo-Przemysłowego

Kwilecki, Potocki & Sp.

Przyjmuje na oprocentowanie wkładki każdej wysokości od **1 marki** począwszy płacąc od **3 do 4 i pół procent,** wedle umowy.

Handel żelaza

i towarów kolonialnych

i t. d.

na małem mieście

z powodu śmierci jest zaraz

tanio do sprzedania.

Zgłoszenia proszę do ekspedycyi Wielkopolanina pod nr. **3305.**

Kąpiele Cranz.

Od Królewca w Pr. koleją w 35 minut. Parowiec salon. połącz. Cranz-Memel.

Od Berlina przez Królewiec dojechać można do Cranz pociągami pospiesznemi w 12 godzinach. Bardzo silne bałwany, do kąpieli północnych zbliżone. Zakłady kąpielowe wygodne, położone na wspaniałej promenadzie nadbrzeżnej, opatrzonej ławkami, **doskonałe miejsce do kąpania. Kąpiele błotne i ciepłe,** wymaganiom nowoczesnym odpowiadające. Kąpiele świetlane elektryczne. 3 stałych lekarzy kąpielowych, **nowo otworzone inhalatoryum dr. Henniga.** apteka, urząd pocztowy, **wodociągi źródlane,** zakład elektryczny i gazowy, kanalizacya. Milowe przechadzki, dobrze utrzymane promenady, cienisty las jodłowy, świerkowy i liściasty. Wygodne połączenie kolejowe z najpiękniejszemi miejscowościami Semlandyi. Stałe przejażdżki parowcami do zatoki Kuryjskiej i do Wanderdünen. Wygodne pomieszkania familijne. Hotele z komfortem. Liczne pensyonaty. Codziennie koncerty kapeli kuracyjnej, reuniony, zabawy towarzyskie i dziecięce, ognie sztuczne na wodzie, strzelanie o nagrodę srebrną itd. Od 23—29 lipca tydzień sportowy w Cranz. **Frekwencya 1904. 10750 gości kąpielowych. Sezon od 1. lipca do końca września. Bliższych wiadomości udziela Poznańskie Packetfahrt Hansa,** Poznań, ulica Wilhelmowska 3a i **Dyrekcya kąpielowa.**

Eleganckie hotele i pensyonaty familijne.

Ostsee-Hotel, Cranz. Maj — czerwiec 4 mk. Lipiec 5—8 mk.

O. Kirschnik.

Korzystna parcelacya!

Grunt należący do p. Kurowiaka w Krzywiniu (Kriewen) pow. kościański (Kr. Kosten) skład. się z 154 mg. zawier. budynki, dwór, sad. łąkę torf., z żywym i nieruchom. inwent., zamierzam w pojed. parcelach rozsprzedać. — Względem wprow. pertraktacyi sąd. i rozpoczęcia sprzed. będę **w wtorek. 23 maja** od g. 10 przed poł. u p. Bienert w Krzywiniu (Kriewen) obecnym. Bl. inform. udziela przedtem p. **Bienert** w Krzywiniu.

Warunki kupna są nadzwyczaj korzystne i reszta ceny z odpłatą przedłuż. będzie kupuj. na dłuższy czas.

Simon Seelig, Poznań, św. Wojciech 24.

Kosy kowalskie

z angielskiej stali »Sheffield« ze znakiem trzech koron **pod gwarancyą** za każdą sztukę, to znaczy: każdą kosę, któraby **nie była dobra, odbieram i daję za nią bezpłatnie inną.**

Nr. 1.	Nr. 2.	Nr. 3.
Dług. 85 cm.	100 cm.	110 cm.
Cena 4,50 m.	5,00 mk.	5,50 mk.
Nr. 4.	Nr. 5.	Nr. 6.
Dł. 115 cm.	120 cm.	130 cm.
Cena 6,00 m.	6,50 mk.	7,00 m.

Kosy kute.

z angielskiej stali srebrnej, każda sztuka pod gwarancyą.

Nr. 10.	Nr. 20.
Długość 85 cm.	100 cm.
Cena 3,00 mrk.	3,50 mrk.
Nr. 30.	Nr. 40.
Długość 110 cm.	115 cm.
Cena 4,00 mrk.	4,50 mrk.

Dobre młotki po 60, a babki po 50 fenygów za sztukę. [3146

Nadmieniam, że wysyłam tylko **wprost,** nie utrzymując żadnych agentur, przez zaliczkę pocztową. Opakowanie i portorya ponad 5 sztuk nie liczę wcale.

Ponieważ obcy z polskiem nazwiskiem kosy moje naśladuje, wysyłając cenniki podobne do moich, dla tego proszę Szanownych Rodaków objaśniać swoich znajomych, aby tylko wprost do mnie po prawdziwie dobre kosy się udawali.

Mój adres jest:

A. Noskowicz, Pleszew

Pleschen (Prov. Posen).

Norddeutscher Lloyd, Bremen,

Towarzystwo żeglugi parowej.

Regularne linie pospiesznych i podwójno-śrubowych parowców.

Bremen — Nowy York.

Podwójno-śrubowe parowce pospieszne:	Podwójno-śrubowe parowce pocztowe:
D. **Kaiser Wilhelm der Grosse** . . . . . 23 maja.	D. **Friedrich der Grosse** 27 maja.
D. **Kaiser Wilhelm II** 30 maja.	D. **Grosser Kurfürst** 3. 6.
D. **Kronprinz Wilhelm** 13 czerwca.	D. **Princess Alice** 10 czerwca
D. **Kaiser Wilhelm der Grosse** . . . . 20 czerwca.	D. **Bremen** . . . 17 czerwca.
D. **Kaiser Wilhelm II** 27 „	D. **Barbarossa** 24 czerwca
D. **Kronprinz Wilhelm** 18 lipca.	D. **Friedrich der Grosse** 1 lipca.
	D. **Grosser Kurfürst** 8 „
	D. **Main** . . . . . 15 lipca.
	D. **Bremen** . . . . . 22 lipca.

Z Bremen do Baltimore, wprost.

D. **Main** . . . . . 25 maja.
D. **Hannover** . . . . . 1 czerwca.
D. **Cassel** . . . . . 8 czerwca.
D. **Breslau** . . . . . 15 czerwca.
D. **Chemnitz** . . . . . 22 czerwca.

Bremen — Galveston.

Bremen — Brazylia.

Uczennic

poszukuje od zaraz berlińska pralnia i prasowalnia, które po wyuczeniu na stałe zatrudnienie pozostać mogą. Styperek, Młyńska ulica 6.

Czeladnika krawieckiego

oraz **panny** do maszyny i do ręki przyjmie zaraz **Przybecki,** Chwaliszewo 73 w podwórzu parter.

Człowiek

z porządnej rodziny, biegły w polskim i niemieckim języku, znający cokolwiek kupiectwo, szuka jakiegobądź zajęcia.

W razie potrzeby może 200 mk. kaucyi złożyć.

Zgłoszenia przyjmuje ekspedycya Wielkopolanina pod nr. **3296.**

Ubrania Paltoty podług miary

od **30** mk. począwszy z pięknych i krajowych i zagranicznych nowości.

Krój doskonały! Wykonanie staranne!

Z powodu **nader korzystnego** zakupu jestem w możności i za bardzo nizką cenę ubranie lub palto z **dobrego** materyału odstawić.

K. Kużaj Poznań, Wrocławska 13.

Papierosy z fabryki SULIMA są najlepsze

Produkcya roczna: 200 milionów.

Jedyna

Jeneralna ajentura i główny skład

S. Żychliński

w Poznaniu.

Cygara w największym wyborze.

Kupujemy

zboża wszelkiego rodzaju

dając odpowiednie **zaliczki.**

Dostarczamy

z pierwszorzędnych źródeł wszelkie artykuły pastewne, jako to: **otręby, kuchy w całości i mielone** w towarze czystym pod gwarancyą — wszelkie sztuczne nawozy, jak: **tomasówkę, superfosfat, kajnit, saletrę chilijską** etc., **węgiel** z renomowanych kopalń górnośląskich w ładunkach wagonowych, **wapno** itd.

„Rolnik“

Einkaufs- und Absatzverein

E. G. m. b. H. **we Wrześni.**

Stanisław Ziółecki,
Edward Cegielski,
Ludwik Nowakowski.

Poszukuje się

wymownych

panów i pań

na wysoki zarobek.

Zgłoszenia przyjmuje w niedzielę, 21 bm. [3293

I. F. Winkel,

oberża „Stadt Bromberg“.

Poszukuję od zaraz: **Służące** do wszelkiej pracy, **piastunki** od lipca dobre **kucharki, pokojówki i służące** do wszystkiego.

Józefa Przewoźna,

Stellenvermittlerin,

Wienerstrasse No. 7, parter.

Potrzebni od lipca: **Rządzca** g. k. na 100 m. **Kasyer** k. **Urzędnik** g. k. na 600 m. **3 pisarzy** na 300-450 m. **Bona, ogrodnik służący k.** na 90 t. **Kucharz, 4 gospodynie** na 80-100 t. **Elew** g. syn włośc. **Panna służ.** na 60 t. **Włódarz** ż. na 450 mk. i dep. na os. folw. Pośr. posad, Adr. tylko: **Władysł. Karwat.** Poznań-Posen, Bäckerstr. 4.

W dobr. okol. do wydz. jest **cegielnia** z bud. i 7 m. ziemi za 400 m.

Potrzebni zaraz: **Gospodyni** z gotowaniem na 300 mk. **Bona** starsza do 1 dziecka. **Kucharz** sam. obezn. z ogrodem na 400 m. **Służący** k. do 2 państwa bezdz. na 300 mk. **Włódarz** żon. z zaciężnikiem na 180 m. i d. niedaleko od Poznania. **Borowy** żon. z zaciężniki m. **Kowal maszyn.** żon. Spieszne zgłosz. z świad. przyjm. Pośrednik miejsc,

adres: **Franciszek Niedzielski,** Poznań-Posen, Bäckerstrasse 7.

Telefon No. 1036.

Od 1 lipca ro potrz. jest

kamerdyner

żon. lub kawal w starszym wieku.

Zgłoszenia do **Wrześni (Wreschen) pałacu.**

Posiadłość

składająca się z 2 domów w Poznaniu przy rynku Jeżyckim w których się znajduje piekarnia i kram jest od zaraz tanio do sprzedania albo do wydzierżawienia.

Zgłoszenia przyjmuje ekspedycya Wielkopolanina pod nr. **3307.**

Potrzebni od lipca: **Nauczycielka** egzam. na 750 mrk. **Pisarz** jako urzędnik pod dysp. administr. na 500 mk. **Pisarz gospod.** do podwórza na 450 mk. **Rządzca** gosp. kaw. na 1500 mk. **Urzędnik** gosp. na osobny folwark na 1000 mk. Posady to są pewne.

O spieszne zgłoszenia uprasza Pośrednik posad dla urzędn. gosp.

Franciszek Niedzielski,

Posen, Bäckerstrasse No. 7.

Telefon nr. 1036.

Silny koń roboczy

stósowny do spedytorstwa i dużych ciężarów jest tanio na sprzedaż.

P. Świńka, Wilda, Strumykowa ulica (Bachstr. 34. (3312

Folwark 223 mg. wł. 8 mórg łąki z torfem zal. 25 tys. mk.

Gospodarstwo 139 mg. cena 45 tys. mk., zal. 20 tys. mk.

Gospodarstwo $116^1/_2$ mg wł. 10 mórg z torf. łąki 37 tys. m. zal. 15 tys. m.

Gospodarstwo 56 mg. pszenna i buracz. ziemia, nad szosą i koleją. zal. 15 tys. mk. na sprzedaż.

P. Majewicz, Gniezno (Gnesen), Horna 30. [3303

Kilkanaście doskonale odrobionych

uli ramkowych

stoją na sprzedaż w **Dom. Neu-Wittkowitz** p. Margonin.

Na prowincyi w mniejsz mieście

handel kolonialny

dla stósunków familijnych pod korzystnemi warunkami od zaraz lub 1. 7. 05. do odstąpienia.

Zgł. do eksp. Wielk. p. nr. **3300.**

Gospodarstwa

kilkodziesięcio morg. z kompl. bud. i pełnem żniwem są do wydzierżawienia zaraz w Zamościu pod Byggoszczą. Piekne łąki nadnoteckie. Stacya kolejowa Rynarzewo w miejscu. Zgłoszenia przyjmuje podpisana Administracya. Adresować po niemiecku:

„Herrschaft Labischin.“

Główna Administracya Majętności Łabiszyńskiej w Łabiszynie.

DOM

masiw murow. z 4 mieszkaniami i chlewami na mniejszem mieście Ks. Pozn. nadający się dla szewca lub rzeźnika ponieważ w tem miasteczku redaka niema a okolica jest polska tak, że jeden jak drugi mogą liczyć na powodz., jest korzystn. każd. czasu do nab. Gdzie? wskaże eksp. Wielk. pod nr. 3314.

(2 Dodatki.)

Nowo otworzony!

Za darmo!!!

nie — **lecz zadziwiająco tanio** — nabyć można

elegancką garderobę męzką i dla chłopców wszelkiego rodzaju

tylko w firmie

S. Zientek

Poznań, St. Rynek 74. - w domu Banku Przemysłowców.

Olbrzymi wybór od najtańszej do najlepszej!!!

Wielki skład krajowych i zagranicznych materyi najnowszej mody.

Zamówienia podług miary wykonuję spiesznie, elegancko i akuratnie pod gwar. bardzo dobrego leżenia **po nadzwyczaj tanich cenach.**

Wielebnemu duchowieństwu pozwalam sobie zwrócić uwagę na mój **znakomity krój rewerend i płaszczy** pod przewodnictwem **akademicznie wykształconego krojczego.**

Proszę zważać i spamiętać firmę.

Kupujcie u swego!

Nowo otworzony!

Kupujcie u swego!

Największa polska fabryka

muzycznych instrumentów

Założono 1790. **W. EIBICHA.** Założono 1790.

Staropolska firma w Poznaniu.

I. Skład: ulica Wrocławska 60, narożnik Starego Rynku.
II. Hurtowna obfitość fabryki: ulica Dolna Wałowa 1.

Amerykańską gitarową cytra zaraz bez nauki do grania z nutami, wszelkiemi polskiemi piosenkami i tańcami za **8,50 mk.** — Lepsze **10, 15** i **20 mk.**

Bóg z nami! Czołem! Bóg z nami!

Nowość! Nowość! Nowość!

Wielka Kościuszki koncertowa harmonika.

Harmonika Kościuszki wyszła w tych dniach, 33 cm. wysoka, 55 cm. długa, 17 cm. szeroka, miech z dwiema mocnemi balkami opatrzony, z niklowej blachy okute narożniki, sprężynki stalowe, organowy głos, 2 klucze, **tylko 4 marki,** 3 klucze 5 mk., 4 klucze 6 mk. — **Harmonika Mickiewicza:** 5 lat gwar., cała z baleczek budowana, które są całkiem niklową blachą okute, dubeltowe dno, tak, iż klawiatura nie może się nigdy ściągnąć, 2 klucze 48 głosów tylko **7 mk.** 3 klucze, 70 głosów 8 mk. 4 klucze, 90 głosów tylko 10 mk. **Harmonika** 6 kluczy prawdziwych do wyciągania, 136 głosów, tylko 15 mk. — **Skrzypce** dla każdego gracza, imponujące, wartość 10 mk., tylko 6 mk. z smyczkiem. **Skrzypce** lepszego gatunku z pudełkiem i smyczkiem tylko 10 mk. **Skrzypce** dla preparandów z pudełkiem i smyczkiem tylko 12 mk. **D. Klarnety** czarne z 5 klapami na wałkach mosiężne tylko 6 mk. **A. B. C. D.** i **Es. klarnety** z 6, 7, 8, 10, 12 klapami od 10 do 30 mrk. i t. d. **Fletowersy, trąbki, bębenki** dla szkół, muzyki orkiestrowej i straży ogniowej. **Cello i kontrabasy** w różnych gatunkach. Do **akordowej i gitarowej cytry polskie nuty:** »Boże coś Polskę«, »Z dymem pożarów« i wszelkie inne istniejące.

Zamówienia odsyła się pod największą zadowalniającą usługą przez pocztę. **Polskie i niemieckie cenniki** na żądanie gratis i franko

Aby uniknąć zwłoki w przesyłkach proszę adresować wyraźnie jak następuje: **W. Eibich, Posen, Breslauerstr. 60,** oraz proszę swój adres własny dokładnie podać.

Poznań, Rycerska 15.

Zakład leczniczy

dla chorych na **serce, nerwy,** na cierpienia **przewodu pokarmowego** [żołądka kiszek wątroby] i **przetwarzania się materyi** [otyłość, cukrzyca, podagra, niedokrwistość].

Kuracye dyetetyczne. — Kuracye **na przytycie.**

Gabinet Roentgenowski.

Kąpiele lecznicze i t. d. **wszelkiego** rodzaju.

Leczenie elektrycznością z uwzględnieniem **najnowszych** przyrządów.

Sezon od 15 maja do 1 październ. **Kąpiele Bukowina** **Obwód Wrocławski.**

Stacya pocztowa i telegraficzna, telefon.

Stacya kol. żelaznej: **Oleśnica, Gr. Wartenberg, Grossgraben.**

poleca swoje znane, świetnie oddziałujące

kąpiele błotne, żelazne i elektryczne

przeciwko reumatyzmowi, podagrze, nerwowości, blednicy itd.

Lekarze ordynujący: Fizyk **Dr. Furch,** Gross-Wartenberg, **Dr. Foerster,** Festenberg. Świadectwa lekarzy i pacyentów gratis.

Zarząd kąpielowy hrabstwa von Strachwitz.

Gräflich v. Strachwitz'sche Badeverwaltung.

Miechy

kowalskie,

maszyny do wiercenia,

kowadła, śrubsztaki,

klupy, młoty,

i wszelkie narzędzia dla kowali-mazynistów poleca pod gwarancyą i po tanich cenach

T. Krzyżanowski,

Poznań, ulica Szewska nr. 17.

Związek Ziemian w Poznaniu

ma na sprzedaż **gospodarstwa** różnej wielkości i w każdej okolicy Ks. Poznańskiego, **załatwia interesa hipoteczne** i **kredytowe** oraz **pośredniczy** w kupnie i w sprzedaży gospospodarstw mniejszych i większych, za skromnem wynagrodzeniem.

Adres: **Związek Ziemian,**

Poznań (Posen) ulica Wiktoryi nr. 2.

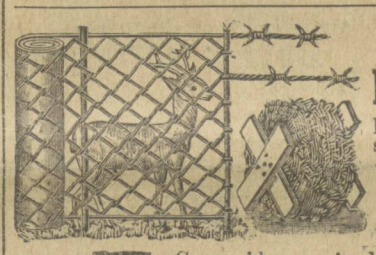
Osiadłem w Śremie

i mieszkam

przy ul. Rzecznej w kamienicy p. Chałupczaka.

Dr. S. Matuszewski,

lekarz praktyczny.

Polska fabryka

płotów drutowych

poleca swe wyroby i prosi o łaskawe poparcie rodaków. (2637

Józef Schmidt,

Czempin.

Cennik na żądanie franko.

Gdzie tylko spojrzę

wszędzie
Solo w kartonie
najdelikat. delikat. margaryna
absolutnie najl. zast. masła.

Zastępstwo i skład **Adolf B. Gottschalk,** ul. Wilhelmowska 17-a.
Telefon 766.

Czcigodnemu Duchowieństwu i Szanownej Publiczności polecam

skład gotowych krat żelaznych

kutego żelaza własnej roboty na jeden, dwa lub więcej grobów, kraty do Bożychmąk.

Stanisław Brzozowski,

mistrz ślusarski, fabryka dla budowli i krat,

Poznań, Wielkie Garbary nr. 45.

Tanio! Tanio!

Ażeby osięgnąć jak największy obrót, i przekonać każdego o dobroci mego towaru sprzedaję wszelkie

Obuwie

po każdej jak tylko bądź możliwej cenie. 1772

Specyalność: Obuwie własnego wyrobu, nadzwyczaj lekkie i trwałe, bardzo tanio. Wielki wybór w obuwiu kolorowem, męzkiem, damskiem i dla dzieci.

Zamówienia listowne uskuteczniam odwrotnie, lecz tylko za zaliczką pocztową.

Nep. Skórnicki, Poznań,

tylko Wodna ul. Nr. 1 tylko.

5 centnarów i więcej ważą świnie 10-miesięczne, którym się daje regularnie domieszkę Susolu lub fosforanu wapna.

Kupując nasze wyroby chroni się je od rozmaitych chorób jak czerwonce, pomoru, sztywności i rozmiękczeniu kości. Na co dowód:

Pan Widera z Sodowa p. Lublinitz pisze:

»Miałem tak chore świnie, że nie mogły już chodzić, gdy im zacząłem dawać nasamprzód fosforanu wapna a potem Susol, to w krótkim czasie zupełnie wyzdrowiały.

Susol kosztuje: 10 funtów 3,50 mrk., 25 funtów 7,00 mrk. 50 funtów 13,50 mk., 100 funtów 25,00.

Fosforan wapna kosztuje: 10 funtów 2,50 mk., 25 funt. 4,75 m„ 50 funtów 8,00 mk., 100 funtów 13,50 mk.

10 funt. wysyła się pocztą, większe ilości koleją franko najbliższej stacyi zamawiającego.

Chemiczna fabryka Susolu w Poznaniu.

Adres do listów: Chemische Fabrik des Susol, Posen W. 6.

W paczkach po 40 fen. za funt i 75 fen. za 2 funty jest Susol do nabycia u następujących firm:

Czepczyński i Ofierski w Poznaniu, Adamek w Kępnie, Blümel w Stęszewie, Bzdawka i Stoinski w Pniewach, Chylewski i Grochowski w Jarocinie, Grątkowski w Kościanie, Hoffmann i Nehring w Gnieźnie, Janicki w Nakle, Jankowski w Grodzisku, Kubicki w Środzie, Kaja w Żninie, Maliski w Szubinie, Mroczkowski w Rawiczu, Ofierzyński w Borku, Paicher w Pobiedziskach, Rzymkowski w Kruświcy, Sieradzon w Lesznie, Siemianowski w Kcyni, Tuczyński w Zbąszyniu, Tułasiewicz & Mroczkiewicz w Wągrówcu, Zwierzyński w Szamotułach, Skrzypczak w Janówcu, Sławski w Wielichowie, Ziętak w Grodzisku.

Siewniki
do saletry chilijskiej
„Meteor“
obsiewające dwa rzędy buraków.

Pługi
dwu- i trzyskibowe pat. **Schütz & Bethke.**
Pługi piętrowe **„Fenix“**
znane z swej dobroci.
Dołowniki do kartofli **„Sarrazina“.**
Sortowniki do kartofli cylindrowe i o płaskich sitach.
Obsypniki do kartofli.
Walce pierścieniowe i kolczyste, pojedyńcze, podwójne etc.

Walce Cambrigde i Crosquil“.
Młynki do sztucznych nawozów.
Kultywatory oryginalne Massey-Harris.
Kultywatory sprężynowe Schütz & Bethke.
Wialnie do czyszczenia zboża różnych systemów.
Centryfugi do odtłuszczania mleka **„Balance“.**
Kosiarki i żniwiarki rozmaitych systemów, Deeringa, Siedersleben, Plano Janes, Cormika, poleca po cenach fabrycznych

Adres do listów: **A. Bryliński,** Poznań - Posen. **A. Bryliński** Adr. dla telegr.: **A. Bryliński,** Posen.

Poznań, ul. Rycerska nr. 11-a. — Telefon No. 69.

Skład machin i narzędzi rolniczych, krajowego i zagranicznego wyrobu. Części zapasowe do pługów i machin rozmaitych kostrukcyi i pracownia do napraw.

Polecam:

Materye wełniane, jedwabne,
gotową bieliznę damską i męzką, stołowiznę,
dywany, firany, story, chodniki,
halki, trykotaże, linoleum i t. d.

Ceny bardzo umiarkowane.

Wybór wielki.

Próby wysyłam na żądanie.

F. Raczkowski,

ul. Nowa — Bazar.

Słuchajcie! **Najtańsze i najrzetelniejsze źródło zakupna.** Założony w roku 1835. **Podziwiajcie!**

Najlepsze kosy kowalskie.

Polecam jako specyalność **kosy moje kowalskiej roboty,** z najlepszej stali angielskiej, znane powszechnie z ich dobroci, **pod gwarancyą za każdą sztukę,** to znaczy: każdą kosę, któraby nie dobrze siekła, odbieram napowrót, dając za takową bezpłatnie inną **również pod gwarancyą.**

Długość	80	95	100	110	115	120 do 125	130 cm.
Cena:	3,50	4,—	4,50	5,—	5,50	6,50	7,— mk.

Zaletą ich jest lekkość i niezwykła równość hartu; ostrze trzymają przez kilka dni i sieką bez ostrzenia do 200 kroków. Kosy moje sieką również dobrze każdą trawę i wszelkie gatunki zboża. [980

Także polecam **młotki po 60 fen. i babki do kos po 55 fen. pod gwarancyą.** Wysyłka następuje odwrotną pocztą, za zaliczką pocztową lub po poprzedniem nadesłaniu należytości.

Ludwik Sochaczewski, Pleszew (Pleschen Pr. Posen).

Już się rozpoczęła

parcelacya

dóbr Jaraczewskich, w mieście Jaraczewie, w hotelu „Victoria“ u rodaką pana Melsona; stacya kolejowa Lowenitz (zaraz za Jarocinem) a tylko 20 minut pieszo od Jaraczewa odległa.

Do sprzedania jest wieś rycerska Chytrow z gorzelnią, około 1200 mórg; dalej: cztery folwarki, kilka kompletnych gospodarstw, karczma, liczne domy i ogrody, place pod budowle i t. d. i to wszystko tuż przy samem mieście, przy kościele, nad szosą pięknie położone. Ziemia znakomita, daleko znana z swej dobroci, starannie obsiana, przyczem świetne łąki i t. d.

łąki

Jaraczewskie — kto pragnie nabyć, niech teraz również pospieszy do Jaraczewa, gdyż sprzedaż tychże już w pełnym biegu.

Warunki kupna jak najdogodniejsze; przy kupnie łąk nawet

bez wpłaty.

Mijamy się też chętnie na gospodarstwa mniejsze i większe, czyli, że bierzemy też w zamian gospodarstwa mniejsze i większe jako zaliczkę.

Drwęski & Langner

Dom Bankowy

(we własnym domu — tuż przy placu Wilhelmowskim.)

Ul. Rycerska 38. Poznań - Posen Telefon 1960.

(firma założona w roku 1876.)

Göricke's

Motor-Rad · Westfalen-Rad

=Die besten der Welt=

Bielefelder Maschinen- und Fahrrad-Werke
Gegründet 1874. **Aug. Göricke** ca. 800 Arbeiter
Ausführliche Fahrrad-u. Motorradcataloge gratis.

Przy bramie Berlińskiej.

Chemisé Grand Museum Anatomie de Paris

najwspanialsze i największe przedsiębiorstwo w tym rodzaju.

Codziennie otwarte od godziny 9 rano do 10 wieczorem.

100 olbrzymich grup, 1000 naukowych preparatów.

(Dzieci mają tylko wstęp do panoptykum.)

Z wysokim szacunkiem

DYREKCYA: Georg Chemisé.

S. Dekiert i Spa.

Poznań, ul. Zamkowa 4

(naprzeciw urzędu stanu cywilnego)

specyalny magazyn wypraw

polecają

szkło, porcelanę majolikę i lampy

po cenach przystępnych.

Telefon 1001. Wielki wybór.

Za darmo

i bez kosztów przeselki przesełamy nasz najnowszy ilustrowany cennik 1905 z przeszło 500 rycinami zegarków, towarów ze złota, srebra i muzycznych i rozmaitych praktycznych nowości.

Męzkie zegarki remontoarowe, metal mk. 3,15. Czysto srebrne zegarki remontoarowe mk. 6,80. Prawdziwe złote zegarki damskie mk. 13,00. Regulatory bijące, orzechowe mk. 6,80, także tańsze. Budziki z tarczą oświetloną mk. 2,20. Obrączki sztuka mk. 1,20. Rzetelna 3 letnia gwarancya, bez wyzysku, zamiana dozwolona.

M. Winkler & Co.

Monachium (München)

Sonnenstrasse nr. 10/64.

Wina węgierskie

znakomitej jakości, wprost sprowadzane, jak

Hunyadi,
Wytrawne górno-węgierskie,
Słodkie górno-węgierskie,
Ruster,
Menesser,

szczególniej

lecznicze górno-węgierskie

chemicznie zbadane

poleca po najtańszych cenach

B. Stefański,

skład towarów kolonialnych i win, Sierakow, Poznańska ulica 48.

Sprzedaż dóbr rycerskich.

Około 200 mg., sama pszenna ziemia przy szosie jak również niedaleko kolei i wielkiego garnizonow. miasta Prus Zach położone, parowa gorzelnia z około 52000 litr. kontigentu, parowa cegielnia z 3 milionami produkcyi i wielkim odbytem własna mleczarnia, hipoteki tylko pieniądze bankowe, zaliczka nie niżej 200000 ew. przy większej gotówkowej dopłacie, w cenie kupna weźmie się dom albo dobre hipot.

Ernst Adam, Danzing.

Vorstädtischer Grb. 44-a.

Korzystna dzierżawa!

Od 1 lipca 1905 jest do wydzierżawienia w powiecie Jarocińskim

folwark

około 360 mg. obejmujący. Ziemia wyborowo pszenna i buraczana, osączkowana od kołka do kołka. W samym środku pól znajdują się przepyszne masywne budynki z prześlicznym sadem o kilkuset drzewach. Cena 18 m. za mg. Kaucya pieniężna zupełnie nie potrzebna. Kościół, szkoła i handle kolon. wraz z gościńcem o kilka set kroków od dworku. Mleczarnia i dworzec kolejowy o 5 klom. Reflektanci tylko ze stanu włościańskiego zechcą się zgłosić do ekspedycyi Wielkopolanina pod nr. 2602.

Agenci wykluczeni.

DOM

w dużej wsi z 1 mg. ziemi nadaj. się na dalszą budowę, stósowny dla piekarza, w pobliżu dużych fabryk, do stacyi kolej. 20 min., na sprzedaż za cenę 3300 mk.

Zgłoszenia przyjmuje ekspedycya Wielkopolanina pod nr. 3136.

Dom z kuźnią

i podwórzem, połączony z warsztatem reperacyjnem maszyn w dobrym biegu jest zaraz na sprzedaż.

Bliższych informacyi udzieli

St. Przykucki,

Żerków — powiat Jarocin.

Poszukuję używanego

repozytoryum

do handlu cygar (3200

Oferty proszę: **S. S. postlagernd Czempin.**

Płyty asfalt.-korkowe izolowane D. R. G. M.

wybitnie uznane przeciwko **wilgotnym ścianom i wodzie gruntowej.**

Znakomity **środek do ogrzewania.**

Gebr. Nothmann G. m. b. H., Katowice (Kattowitz O.-Schl.).

Próby i ceny franko.

W niedzielę, 21 maja rb. urządzam

majówkę

w boru Łódzkim pod Trzebawiem. Początek o godz. 4-tej.

Na którą Szanownych Gości uprzejmie zapraszam.

Melchior Flaczyński,

Łódź p. Będlewem.

Posiadłość

moja 11 mg. z budynkami murow. domem i chlewem, stodoła z drzewa położone przy szosie i kolei, kościół i szkoła w miejscu, z całym zasiewem, jest zaraz do sprzedania, cena kupna podług ugody.

Zgłoszenia przyjmuje

Antoni Miękusiak

w Borku, Kreis Koschmin.

Posiadłość

3 domy mieszk. z ogrodem blizko Poznania jest na sprzedaż z wolnej ręki od każd. czasu, cena 10000 m. wpłata podług ugody.

Zgłoszenia przyjmuje

Jan Łabitzki,

Poznań, ul. Wrocławska 18.

Gospodarstwo

obejmujące 82 morgi roli z dobr. budynkami i kompl. inwent. jest na sprzedaż. Zgłoszenia przyjmuje

Andrzej Zieliński,

Łódź p Bendlewo,

stacya koleji Mosina.

Nowy dom

z balkonem i ogrodem stósowny do każdego przedsiębiorstwa lub dla pensyon. urzędnika jest na sprzed. od zaraz. Zgłoszenia przyjmuje

Ignacy Fengler,

Pożegowo p. Mosina.

Dom nowy

z dobrze idącym handlem kolon., chlewami i ogrodem w dużej wsi kośc. przy wpł 3000 mk. z powodu choroby zaraz do sprzedania.

Zgłoszenia przyjmuje

J. Bujakiewicz, Granowo.

Dom z ogrodem

z powodu działów majątkowych od zaraz do sprzedania pod korzystnemi warunkami.

Zgłoszenia piśm. do ekspedycyi Wielkopolanina pod nr. 3280.

Domostwo

z 2 lokator. jest na sprzedaż, chlew szopa i ładny duży ogród, na wszystkie strony plac do budowania, frontowa strona na rynek, plac kośc., za 6000 mk., 1000 mk. hipoteki, połowa wpłaty, stósowne dla państwa na spokojne mieszk. i dla każdego rzemieślnika.

M. Troszyńska, Swarzędz Schwersenz i. P., Kirchenpl. 197.

Na sprzedaż przed paru laty wybudowany

budynek

z sklepami, obszernem podwórzem i ogrodem, narożnik w środku wsi, gdzie się 4 drogi krzyżują. Własn. ta nadaje się dla rzeźnika lub piekarza, którego w wsi brak. Miejsce odpowiednie także na kram kolon., nie wyklucz. jest konsens, gdyż gościńca niema. Wieś liczy blizko 800 mieszk. Na życzenie można dodać łąkę z rolą około 8 mórg. Posiadłość znajduje się w Konkolewie p. Granowem. półtorej mili od Grodziska. Bl. wiad. udzieli p.

Michalak

w Konkolewie p. Granowo.

Rzadka sposobność dla rodaka!

Jestem zmuszony sprzedać zaraz lub od 1. 7. br. z powodu choroby mej żony, mój bardzo dobrze procentujący się

gościniec

z 10 mg. roli i 1 mg. łąki, połącz. z składem kolon. i żelaza, jedyny jeden w wsi, gdzie kościół, 3 szkoły i poczta w miejscu. Wieś ta liczy około 1400 mieszkańców, nad szosą, 8 klm. od miasta nadj granicą. Najstósowniejsze by było dla rodaka rzeźnika. Rzezalnia na miejscu, cena podług ugody.

Zgłoszenia piśm. do ekspedycyi Wielkopolanina pod nr. **3141.**

Piekarnia

z kompl. urządzeniem, dobrze zaprowadzona na głównej ulicy, w mieście pow. blizko Poznania jest z powodu innego przedsiębiorstwa od zaraz do odstąpienia.

Zgłoszenia przyjmuje ekspedycya Wiekopolanina pod nr. **3227.**

Ktoby przyjął

dziewczynkę

2-mies. z lepszej familii za własną.

Adresu udzieli ekspedycya Wielkopolanina pod nr. 3212.

Pieniądze pożyczki po 4, 5, 6 proc., odpł. rat., rzet. war., zn. na odpow. **E. Wachtel,** Königsberg i. P. Bahnhofpl. 7.

Kupno okolicznościowe!

50 tuzinów małych sierpów z lanej stali rodzaju Beutschnera sprzedaje jak długo zapas starczy po 2,50 mk. tuzin.

Alfred Strecker w Lesznie.

Z powodu stosunków familijnych mam od zaraz (3209

piekarnią

z całkowitem urządzeniem, połączoną z kramem kolonialnym w dobrym biegu w mniejszem mieście od zaraz do sprzedania. Zgłoszenia do eksped. Wielkopol. pod nr. 3209.

Skład

tow. łokc., krótkich, kolon. i bielizny męzkiej dobrze zaprow. w wielkiej wsi kośc. z dobrą okolicą, bez konkur., daleko od miasta, jest z powodu choroby z wszelkimi towarami zaraz do sprzedania.

Zgłoszenia przyjmuje ekspedycya Wielkopolanina pod nr. 3281.

Wszelkie

porządki rzeźnickie

wraz kassą i wózek tanio do nabycia Gdzie? wskaże ekspedycya Wielkopolanina pod nr. **3270.**

W nowo zbudowanym domu **Św. Marcin 22** oraz **Św. Marcin 64** są do wynaj. od zaraz lub późn.

mieszkania od 2-12 pokoi

urządzone z wszelk. nowocz. komfortem, nadające się także na biura lub warsztaty. Bl. wiad. **Św. Marcin 62** w składzie.

W nowo budującym się domu przy ul. **Posadowskiego 14** mam od 1 października lub rychlej do wynajęcia **mieszkania** o 2, 3 i 4 pokojach z przynależnościami.

B. Najgrakowski, architekt, Wielkie Garbary 41.

---

3 ładne bardzo tanie **pokoje** z kuchnią i przynależytościami od zaraz do wynajęcia.

Nowa Ogrodowa 46.

Gospodyni

umiejąca **doskonale gotować** znajdzie wygodne miejsce w **Śmiełowie** per Żerków.

Zgłoszenia przyjmuje

Marya Chełkowska.

Potrzebna **osoba** do kuchni i do uprzętania pokoi.

Plac Piotra 3, I lewo.

Kucharz

potrzebny na letnie miesiące do **Gościeszyna** — Kr. Bombst.

Ogrodowczyka i chłopca do kredensu

przyjmie od 1-go lipca r b

Dom. Uzarzewo p. Kobelnitz.

Forczpan

(kawalerzysta) umiejący konie ujeżdżać, przedewszystkiem trzeźwy, potrzebny jest od 1 lipca br. lub też prędzej do

Dominium Sowiny

p. Bojanowo.

Potrzebny od 1-go lipca dobry

służący

żonaty bezdzietny, który ma się także zająć ogrodem, a żona jego ma umieć dobrze gotować i prasować, znać się na praniu i szyciu.

Zgłoszenia proszę odesłać p. lit B. B. postlagernd Feuerstein.

Służącego

żon. przyjmie od 1 lipca rb

Dom. Gogolewo p. Niepart.

Dom. Gembice p. Pempowo potrzebuje zaraz albo od 1. 7. rb.

chłopca

syna porządnych rodziców, który się może w wszelkich gałęziach ogrodnictwa dokł. wykształcić i przy tem dostanie 60 m. rocznego wynagrodzenia.

Rutawski, ogrodnik.

Do naszej **cegielni** i **fabryki brykietów** szukamy na trwałe zajęcie [2493

dzielnych robotników

Gewerkschaft Lucherberg,

Lucherberg, Bez. Aachen.

Ucznia

do składu kolonialnego, winiarni i destylacyi przyjmie od zaraz lub od 1 czerwca [3055

Kl. Wróblewski,

Kostrzyn (Kostschin).

Pomocnik handlowy

z branży żelaza, biegły ekspedyent potrzebny od 1 lipca rb. na stałe miejsce. Zgłoszenia wraz z odpis. świadectw. i fotografią do ekspedycyi Wielkopolanina pod nr. **3252.**

Pomocnik

19 lat stary poszukuje od 1 lipca miejsca w składzie kolon. i delikat.

Zgłoszenia uprasza się do ekspedycyi Wielkopolanina p. nr. **3273.**

Poszukuję od 1 lipca

pomocnika

lecz tylko dobrze poleconego, także przyjmę (3251

ucznia

od 1-go lipca.

Zgłoszenia z podaniem pensyi i świadectw.

Stanisław Heil.

Skład win, towarów korzennych i destylacya.

Kruświca (Kruschwitz) w rynku.

Starszego

pomocnika

oraz

ucznia

poszukuję od 1 lipca rb. do handlu korzeni, win, cygar i wyszynku.

L. Poturalski, Ostrów.

Poszukuję od zaraz lub 1 czerwca

młodszego pomocnika

oraz

ucznia

z odpowiedniem wykształc. szkóln.

G. Gensler, Tuchola-Tuchel, W.-Pr. handel kolon., delik. i winiarnia.

Natychmiast potrzebny pozamiejscowy uczony (3171

maszynista

ślusarz samotny 28—35 lat, posiadający chlubne świadectwa, trzeźwy, pracowity do wszelkich reperacyi i prowadzenia angielskiej lokomobili Robey'a do mojej parowej cegielni, któryby się kwalifikował później do prowadzenia całej cegielni na stałą pensyą, wolne mieszkanie.

I. Skutecki, Ostrowo i. Posen.

Zgłoszenia piśmienne tylko I referencye i świadectwa z podaniem pensyi proszę nadesłać.

Bednarz

zdolny, pracowity i trzeźwy potrz. od zaraz.

L. Jezierski,

Poznań O. 1.

przed bramą Berlińską 16.

Krawców

na dobrą czarną robotę, jakoteż na spodnie poszukuje (3239

S. Tomczyński,

ulica Szeroka 8.

---

2 czeladzi stolarskich

na meble przy dobrej płacie poszukuje na stałe zatrudnienie (3287

J. Stankiewicz, mistrz stolarski, Grobla nr. 24.

Poszukuję

6 czeladzi stolarskich

na budowlaną robotę.

Łukanowski, Oborniki, stolarnia budowlana.

Haushälter

(stróż domowy)

potrzebny jest zaraz lub od 1 lipca r. b. — Zgłoszenia do ekspedycyi Wielkopolanina pod nr. **3292.**

Ucznia

syna z uczciwej rodziny zamiejscowego przyjmie

L. Leszczyński. piekarnia, Poznań-Jeżyce, ul. Kościelna 25.

Ucznia

przyjmie od zaraz [3232

W. Piechocki,

Inowrocław - Hohensalza.

handel kolon. i destylacya.

Ucznia

przyjmie [3172

Józef Kuźmierczyk,

handel tow. kolon i delikatesów,

Ostrzeszów — Schildberg i. P.

M. Jankowski

Ślufiernia marmuru

poleca **nagrobki, wstawki na umywalki, płytki na nocne stoliki, urządzenia składowe.**

Poznań, ul. Półwiejska 5.

(Dodatek II.)